

Inledning

Sverige har en av världens strängaste djurskyddslagar, höga krav på djurhälsan och att strikta krav på livsmedelssäkerheten. Utöver det så är Svensk Fågel huvudman för att driva kontroll- och övervakningsprogram inom djuromsorg, djurhälsa och livsmedelssäkerhet. Dessa program är utvecklade av experter inom branschen tillsammans med svenska myndigheter och forskare. Som medlem har man att följa programmen och utsättas för de olika kontroller och provtagningar som programmen kräver.

Officiellt kontrollprogram djurvälfärd Djuromsorgsprogrammet – kyckling och kalkon

Kontrollprogrammet för djurvälfärd på gård omfattar kontrollpunkter för uppfödning av kyckling och kalkon hos medlemmar i branschorganisationen Svensk Fågel. Dessa är utarbetade för att främja en god djurvälfärd. För medlemskap i Svensk Fågel måste anläggningen inbesiktats och godkännas. Programmet som är ett av sju kontroll- och övervakningsprogram inom Svensk Fågel följs upp genom ett antal kontrollpunkter med ett klassningsprogram och genom revision och åiterrapportering till Svensk Fågel. Dokumentationen i form av besiktningsprotokoll och revisionsrapporter utgör underlag för korrigeringar av eventuella fel och brister. Djur som levererats till slakt genomgår kontroll genom bland annat levande djursbesiktning av Livsmedelsverkets officiella veterinär efter ankomst till slakteri, köttbesiktning enligt Livsmedelsverkets bestämmelser samt genomgår fothälsokontroll över samtliga flockar.

Svensk Fågels kontrollprogram är antaget enligt Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2022:5 3 kap.5 §) och har tagits fram i syfte att ge förutsättningar för och säkra en god djurvälfärd vid uppfödning av matfågel. Programmet är godkänt av Jordbruksverket den 23 juni 2010, dnr 31-7155/10. Kycklingstallar anslutna till detta kontrollprogram får beläggas med högst 36 kg per m², dock högst 25 djur per m².

Inbesiktning

Inbesiktning av stallets standard och tekniska förutsättningar för en god djurvälfärd ska genomföras vid anslutning av nya stallar. Inbesiktning görs av fjäderfäexperter inom Svensk Fågel och därefter sker revisioner vartannat år av extern ackrediterad kontrollorgan. Den uppnådda klassningspoängen vid inbesiktningen ligger till grund för den grundläggande högsta beläggningsgraden i stallet.

Det åligger djurägaren att kontakta Svensk Fågel vid inbesiktning av nytt stall innan insättning av djur. Inbesiktning ska även ske vid ägarbyte eller omfattande renovering av stallbyggnaden. Godkänd besiktning av anläggning är kopplad till djurägare, dvs. fysisk eller juridisk person. Vid överlåtelse av anläggning krävs nytt godkännande av Svensk Fågels styrelse.

Granskning av djurvälstånd

Revisioner utförs av specialutbildade revisorer anställda av ett oberoende kontrollorgan ackrediterade genom Swedac. Revisioner sker i normalfallet vartannat år, men kan även vid behov ske med kortare intervall. Resultaten rapporteras kontinuerligt till Svensk Fågel. Vid avvikelser som kan komma att förändra den godkända beläggningsnivån, sker en utredning av Svensk Fågel. Slutgiltigt beslut om förändring i beläggningsgrad sker sedan av Svensk Fågels kontrollsektion.

Kontrollsektion för djuromsorg

En kontrollsektion finns upprättad för Djuromsorgprogrammet som rör Jordbruksverkets kontrollprogram för matfågel. Kontrollsektionen för Svensk Fågels officiella kontrollprogram består av representanter från Svensk Fågels kansli samt representanter från Svensk Fågels medlemskategorier, det vill säga uppfödare och slakteriföretag.

Kontrollsektionen ska sammanställa och följa upp resultaten från besiktningar och årliga kontroller inom det officiella kontrollprogrammet. Kontrollsektionen ska även föreslå och följa upp lämpliga förbättringar och kompetenshöjande åtgärder inom näringen baserade på resultat från besiktningar och kontroller inom programmet. Kontrollsektionen är även den slutgiltigt beslutande organet för förändringar i beläggningsgrad.

Uppsägning och uteslutning

I det fall en anläggning inte godkänns vid besiktning eller om åtgärder inte vidtas efter begäran utesluts anläggningen i enlighet med 10 § i Svensk Fågels stadgar. Uppsagda eller uteslutna anläggningar ska innan eventuell nystart genomgå en ny besiktning. Uppsägning ska meddelas av djurägaren eller slakteriföretag till kontrollsektionen. Kontrollsektionen meddelar behörig kontrollmyndighet om anläggning inte godkänns eller sägs upp av andra skäl.

Krav på anslutning till kontrollprogram

Slakteriföretag anslutna till Svensk Fågel skall endast ta emot djur från gårdar som är anslutna till Svensk Fågels kontrollprogram.

Resultaten från dessa kontroller samt från fothälsoprogrammet sammanställs till en rapport som tidigare redovisats till Jordbruksverkets referensgrupp för matfågel. Då referensgruppen inte längre existerar skickas de skriftliga resultaten till Jordbruksverkets djurvälståndsenhet i form av en årlig rapport. Rapporten publiceras även på Svensk Fågels hemsida.

31 punkter som klassas på gård och stall

Klassningsprogrammet för uppfödning av kyckling och kalkon omfattar 31 kontrollpunkter som innehåller krav på teknik, utrustning och djurskötsel samt resultat av uppfödningen. Klassningen är korrelerad till djurens välfärd. Resultatet av klassningen ligger till grund för beläggningsgrad av antal djur i stallet (kg/m²). Programmet

är prestationsbaserat, vilket betyder att desto högre poäng ett stall erhåller, desto högre beläggning kan det blir godkänt för. Dock aldrig mer än maximalt 36 kg/m².

Målet med klassningsprogrammet är att få ett optimalt gott djurskydd som samtidigt möjliggör en hög beläggning. Programmet är uppdelat i tre huvudområden (djurutrymme, ekonomiutrymme och skötsel) med totalt 31 kontrollpunkter. Varje punkt omfattas av ett poängsystem på skala 0–4. Desto högre poäng, desto bättre standard. Poängsättningen är i sin tur uppdelad på två delar, en teknisk del och en del för skötsel. Den tekniska delen säkerställer att rätt utrustning finns samt vilken standard den är i. I skötseldelen poängsätts hanteringen av nämnda utrustning samt skötselrutiner gällande djurhållningen. Totalpoängen på varje kontrollpunkt multipliceras sedan med en faktor, där punkter som har stor inverkan på djurvälståndet väger tyngre än rena utrustningskrav. Slutpoängen styr sedan vilken beläggningsgrad som djurutrymmet blir godkänt för (se tabell 1 och 2.).

Tabell 1. Poängskala för olika beläggningsgrader för kyckling.

BELÄGGNINGAR I STALLAR BEROENDE PÅ KLASSNINGSPÖÄNG

Poäng	Kg/m ²	Poäng	Kg/m ²	Poäng	Kg/m ²
98-100	36	80-82	30	60-64	24
95-97	35	77-79	29	55-59	23
92-94	34	74-76	28	50-54	22
89-91	33	71-73	27	45-49	21
86-88	32	68-70	26	40-44	20
83-85	31	65-67	25		

Tabell 2. Poängskala för olika beläggningsgrader för kalkon

Poäng	Vikt >7 kg/m ²	Vikt < 7 kg/m ²
98-100	45	40
95-97	44	39
92-94	43	38
89-91	42	37
86-88	41	36
83-85	40	35
80-82	39	34
77-79	38	33
74-76	37	32
71-73	36	31
68-70	35	30
65-67	34	29
62-64	33	28
59-61	32	27
56-58	31	26
53-55	30	25
50-52	29	24

Kontrollpunkter

Djurutrymme

1. Värmeutrustning
2. Foderutrustning
3. Vatten
4. Ventilation
5. Belysning
6. Strömmaterial och ströförvaring
7. Fodersilo
8. Golv
9. Väggar och stolpar
10. Tak
11. Takhöjd
12. Gödselhantering
13. Fågel- och råttssäkerhet
14. Mottagning
15. Utlastning

Ekonomiutrymme

16. Förrum
17. Hygiengräns
18. Pannrum
19. Personalrum
20. Övriga utrymmen
21. Reservelverk

- 22. Larm
- 23. Medicineringsutrustning
- 24. Elutrustning

Skötsel

- 25. Skötselpoäng
- 26. Hygien
- 27. Ströbädd
- 28. Journaler
- 29. Närområdet till stallet
- 30. Slaktkvalitet
- 31. Hantering av döda djur

Nedan några exempel av de 31 punkterna när det gäller djurutrymmet och skötsel:

Djurutrymme

1.Värmeutrustning

Värmeutrustning skall ha tillräcklig kapacitet. Värmen skall vara jämt fördelad. Utrustningen skall vara lätt att rengöra för att uppnå en god miljö för djuren.

2.Foderutrustning

Foderutrustningen skall vara lätt att rengöra och kunna justeras så att djuren lätt kan komma åt foder. Utrustningen skall vara jämt fördelad i stallet. Utrustning får inte vara utformad eller placerad så att den kan skada djuren.

3.Vatten

Djuren skall alltid ha tillgång till friskt vatten av dricksvattenkvalitet. Vattenmätare bör vara installerad och vattenkonsumtionen bör dagligen registreras. Vattnet skall vara lätt tillgänglig för djuren samt vattenplatserna jämt fördelade i stallet. Vattenutrustning skall vara lätt att rengöra. Fortlöpande underhåll och inställning av utrustningen skall förhindra vattenspill vilket kan medverka till försämrade ströbädd.

4.Ventilation

Ventilation skall ha tillräcklig kapacitet samt luften skall fördelats jämnt i stallet. Ventilationsutrustning får ej stängas av vid strömavbrott. Reservelverk skall finnas för att tillförsäkra ständig eltilförsel.

5. Belysning

Belysningsutrustningen skall vara så utformad att det går att sänka intensiteten samt slå av/från och till/på (ena eller det andra alternativet) för att ge djuren en dygnsrytm. Djuren skall alltid ha en mörkerperiod med minst sex timmar, varav en sammanhängande mörkerperiod på minst fyra timmar per dygn, med undantag för den första uppfödningsveckan och de sista tre dagarna före slakt.

Skötsel

25. Skötselpoäng

Respekt skall visas mot djuren. Djurskötaren skall verka för en så optimal miljö för djuren som möjligt. Djuren skall ha tillsyn minst två gånger om dagen. Tillsyn skall omfatta djurens beteende, dess miljö, foder, vatten och ventilation. Vid tillsynen skall kontroll av riskfaktorer göras för att minimera olyckshändelser. Avlägsnande och journalföring av sjuka och döda djur skall ske minst två gånger om dagen.

26. Hygien

Stall och andra utrymmen samt utrustning skall efter utlastning och utgödsling göras rent tvättas och desinficeras mellan varje omgång. Ingen utrusning skall föras in i stallet utan att ha genomgått desinfektion.

27. Ströbädd

Ströbädden skall hållas torr. Djuren skall inte utsättas för höga halter av ammoniak och damm.

Hjälplista

De 31 punkterna följs av en hjälplista för att fastställa poängen för respektive kontrollpunkt och sammanställs vid inbesiktning i ett protokoll. Protokoll ligger därefter som grund för revision som är upplagd som Ja/Nej kontroll för respektive kontrollpunkt. Nedan exempel på teknisk poäng för värmeutrustning.

Värmeutrustning
Teknisk poäng

4 POÄNG	3 POÄNG	2 POÄNG	1 POÄNG	0 POÄNG
Vattenburen värme genom radiatorer eller tubror med motorshunt eller aerotemprar med termostat	Som 4, manuell shuntning Något ojämnt fördelade i stallet	Mindre bra varmluftspanna Mindre bra utbyggda eller ej lätt rengörbara	Mindre bra uppvärmning Returluft till panna utan filter eller ej byte av filter mellan omgångarna	
Jämnt fördelade i stallet Lätt rengörbara Tillräcklig kapacitet	Bra varmluftspanna med väl utbyggda och lätt rengörbara luftfördelningskanaler Bra aerotemprar	Returluft till varmluftspanna med filter som byts mellan omgångarna	Ej tillräcklig kapacitet	

Fothälsoprogrammet inom kontrollprogram djurvälfärd

Fothälsan är en nyckelindikator för uppföljning av djurvälfärd i kyckling- och kalkonflockar. Djurens fothälsa ger en indikator på stallmiljön och djurens hälsotillstånd under uppfödningen. Fothälsoprogrammet har drivits sedan 1994, och målsättningen är att ha så låga poäng som möjligt. Programmet vilar på en vetenskaplig grund och är utvecklat i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet, Jordbruksverket och näringen. Programmet är godkänd av Jordbruksverket och rapporteras årligen till myndigheten. Under överinseende av Livsmedelsverkets officiella veterinär (OV), utförs bedömning av fotskador hos slaktkyckling och kalkon på slakteriet hos varje flock som slaktas på en anläggning ansluten till Svensk Fågel.

Poängsättning

Fothälsoprogrammet innebär att 100 fötter från varje slaktkycklingflock bedöms och delas upp i tre olika klasser enligt följande:

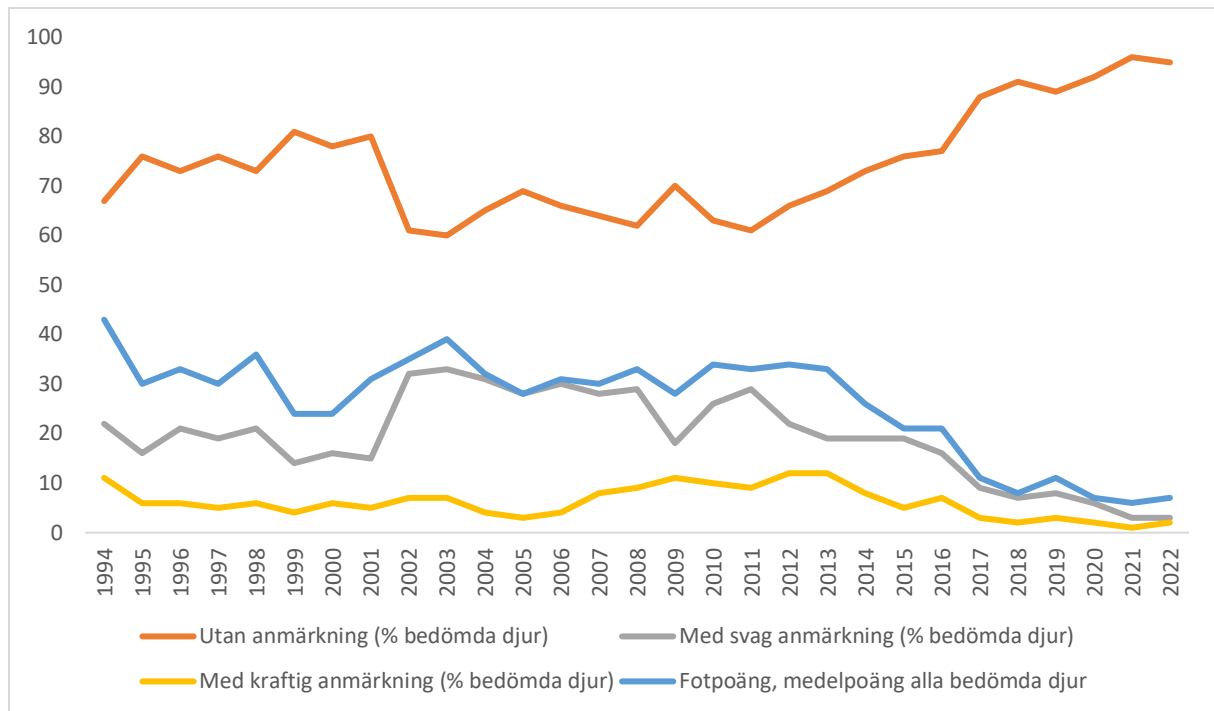
- 0: Utan anmärkning
- 1: Lindriga förändringar
- 2: Kraftiga förändringar

Fötterna som bedöms väljs ut enligt en standardiserad metod för att säkerställa att slutpoängen speglar stallmiljön i hela stallet.

Förändringarna "viktas" genom att antalet klass 0-fötter multipliceras med 0, klass 1-fötter multipliceras med 0,5 och klass 2-fötter multipliceras med 2. Således får varje flock en totalpoäng mellan 0–200. Om totalpoängen ligger under 40 betraktas detta som utan anmärkning. När totalpoängen ligger mellan 41 och 80 ges anmärkning på lägre nivå, och om flocken får mer än 80 poäng ges anmärkning på hög nivå.

Åtgärdsprogram

I fothälsoprogrammet för kyckling följs anmärkningarna upp enligt ett standardiserat åtgärdsprogram. Vid anmärkning på låg nivå utför besättningsveterinär, produktionsrådgivare eller djuransvarig på slakteriet en besättningsutredning samt upprättar en åtgärdsplan. Om nästkommande flock inkommer med fotpoäng över 40 poäng sker en sänkning av beläggningsnivån. Vid upprepade höga fotpoäng sker därefter fortsatt sänkning av beläggningsnivån. Vid anmärkning på hög nivå sker rutin enligt ovan, men sänkning av beläggningsnivå sker redan vid första avvikelser. Vid upprepning sker sedan fortsatt sänkning av beläggningsgraden enligt ovan system. Sänkning av beläggningsnivån kan ske ner till 20 kg/kvm. Efter förbättringar av fothälsan sker ökning upp till godkänd beläggningsnivå enligt besiktningsprotokoll.

Figur 1. Andel slaktade flockar i % som är utan anmärkning (≤ 40 p), med svag ($>40 \leq 80$ p), med kraftig anmärkning (>80 p), samt medel- och medianpoäng från fothälsoprogrammets start 1994 till 2022

Djuromsorgsprogrammet – lastning, transport och slakt

Svensk Fågels kvalitetsprogram som rör lastning, transport och utlastning på slakterierna utvecklades år 2004 på initiativ från näringen. Denna del i värdekedjan är kritisk sett till djurens välfärd och det är av största vikt att dessa moment utförs korrekt för att säkerställa ett gott djurskydd. Revision utförs för att utvärdera hanteringen av kycklingar och kalkoner vid inlastning, transport, utlastning och slakt. Syftet är att genom löpande revisioner säkerställa att det enskilda slakteriet och dess leverantörer för ovanstående hantering uppfyller svensk lagstiftning och arbetar enligt kraven i Svensk Fågels kvalitetsprogram. Revisionerna utförs av ett oberoende kontrollorgan ackrediterade genom Swedac. De utförs en gång per år på de större medlemslakterierna och vartannat år på de mindre. Revisionerna ska även varannan gång utföras på sommarhalvåret och varannan gång på vinterhalvåret, för att säkerställa att eventuella problem relaterade till väderlek fångas upp.

Mätning av skador relaterade till lastning och transport sker på slakterierna enligt upprättad branschriktlinje. Rapportering av dessa sker kvartalsvis till Svensk Fågel och ligger till grund för arbetsgruppen för Djuromsorg vid lastning, transport och slakt:s kvalitetsarbete.

Klassificering av krav

Standarden består av fem avsnitt och total 103 kontrollpunkter.

1. Slakteriets egenkontrollprogram
2. Lastning (inkluderat förberedelser)
3. Transport
4. Avlastning efter transport
5. Slakt

Under varje avsnitt återfinns ett eller flera delavsnitt.

Specificerat under respektive delavsnitt finns ett antal krav markerade med antingen röd eller gul färg.

Krav markerade med:

- Röd färg är lagstiftade krav.
- Gul färg är krav fastställda i Svensk Fågels kvalitetsprogram.
- Rutor med diagonalt streck är krav som inte är applicerbart på alla varianter inom det aktuella delavsnittet.

Gradering av avvikelser och slutgiltig bedömning

I de fall avvikelser har identifierats sker en gradering av avvikelsen och dess allvarlighetsgrad.

Kritisk avvikelse (K)

– är beteende eller omständigheter som avviker från gällande lagstiftning avseende djuromsorg.

Avvikelse (A)

– är beteende eller omständigheter som avviker från Svensk Fågels kvalitetsprogram.

Slakteriet får en sammanfattande bedömning av hur verksamheten arbetar för att tillgodose god djuromsorg. Betyget ges utifrån skalan angiven här nedanför.

Kriterierna för bedömningen baseras på följande fem principer:

1. Företaget och dess leverantörer ska uppfylla gällande lagstiftning som berör djuromsorg.
2. Företaget ska uppfylla kraven i Svensk Fågels program som rör lastning och transport.
3. Företagets högsta ledning ska visa engagemang för slakteriets arbete med att tillgodose god djuromsorg.
4. Företaget ska arbeta aktivt med att förbättra djuromsorgen genom att regelbundet granska och utvärdera den egna verksamheten och att ställa krav på sina leverantörer av slaktdjur, last- och transporttjänster.
5. Företaget ska sträva efter att arbeta med regelbundna, objektiva och dokumenterade mätmetoder av djuromsorg för att värdera den egna verksamheten och att leverantörerna lever upp till de krav som företaget ställer.

Slutgiltig bedömning

1. Oacceptabelt

Företaget saknar delar av all nödvändig dokumentation och fungerande rutiner som visar på att slakteriet och dess underleverantörer uppfyller gällande svensk lagstiftning avseende djuromsorg och/eller en eller flera kritiska avvikelser kvarstår efter att korrigerande åtgärder rapporterats in.

2. Måste förbättras

Det finns dokumentation och fungerande rutiner som visar på att slakteriet och dess underleverantörer uppfyller svensk lagstiftning avseende djuromsorg men inte samtliga delar av Svensk Fågels Djuromsorgsprogram och en eller flera avvikelser kvarstår efter att korrigerande åtgärder rapporterats in.

3. Godkänt

Det finns dokumentation och fungerande rutiner som visar på att företaget och dess underleverantörer uppfyller svensk lagstiftning avseende djuromsorg och kraven i Svensk Fågels Djuromsorgsprogram samt att inga avvikelser kvarstår efter att korrigerande åtgärder rapporterats in.

Djuromsorgsprogrammet – kläckeri och avelsdjur

Djuromsorgsprogrammet för kläckeri och avelsdjur implementerades 2023 och inkluderar avelsledet, dvs. mor- och farföräldradjur (GrandParents, GP), föräldradjur (Parents, P) samt hanteringen av kycklingen på kläckerierna. Syftet med programmet är att mäta relevanta djurvälståndindikatorer som kan uppstå på kläckeri samt i uppfödning- och produktionsfasen och vid behov åtgärda dessa. Att samordna och samla in djurvälstånddata systematiskt över tid i form av ett nationellt och likriktat drivet djuromsorgsprogram har som syfte att stärka djurskyddet även i denna del av värdekedjan. Revisionerna utförs av ett oberoende kontrollorgan ackrediterade genom Swedac.

Kontrollpunkter

A. Kläckeri

1. Grundinformation

2. Hygienrutiner

- Tvättmöjligheter
- Rena kläder/skor
- Personalutrymme
- Hygiengräns
- Området runt kläckeriet

3. Sorteringsmaskin

Fallhöjd
Transportband
Könssortering
Annan skaderisk

4. Djurskötsel

Personal – utbildning
Bortsortering av djur
Avlivning av djur

5. Klimat i kycklinglager

Temperatur
Koldioxid
Luftfuktighet
Mätverktyg

6. Uppföljning av levererade djur

B. Unghöns (0–19 veckor) och C. Produktionsdjur (20–60 veckor)

1. Grundinformation

2. Stallklimat och luftkvalitet

Temperatur
Koldioxid (CO₂)
Luftfuktighet
Ammoniak
Mätverktyg

3. Belysning och buller

Belysning
Ljusprogram
Ljudnivå
Mätverktyg

4. Djurutrymmets utformning

Golv
Väggar
Innertak
Skaderisk

5. Journalföring

Vatten
Foder
Djurvikt
Daglig dödlighet
Behandlade djur

6. Djurskötsel

Djurskötare -utbildning
Avlivning av djur
Allmänt intryck

7. Hygienrutiner

Tvättmöjligheter
Rena kläder/skor
Personalutrymme
Hygiengräns
Foderrum
Siloplatta
Området runt stallarna

8. Djurvelfärd

Genomför en okulär besiktning på 20 stycken slumpmässigt utvalda djur.
Ta hjälp av personalen i stallet.
Anteckna med ett streck/djur i respektive betygsklass.
Fyll i totalt antal djur per betygsklass.

Fjäderdräkt

Bedöm fjäderdräkten på en skala mellan 0–2 (där 0 är bäst och 2 sämst).

Hackskador på kam

Bedöm status på kammen på en skala mellan 0–2 (där 0 är bäst och 2 sämst).

Skador på ben och fötter/trampdynor

Kontrollera om djuren har skador på ben (t.ex. hasbrännor) eller skador/sår på fötter och trampdynor (t.ex. Foot Pad Lesions, bumble foot eller deformationer).
Särskilj skador från normala förhårdnader.

Campylobacterprogrammet

Campylobacterprogrammet har pågått sedan 1991 med målsättningen att minska antalet campylobacter-positiva kycklingflockar till > 10 % på årsbasis. Campylobacterprogrammet är ett nationellt och rikstäckande frivilligt program för kontroll och förebyggande av samt med befintlig och nyvunnen och utökad kunskap kunna förhindra etablering av campylobacter i tarmen på kycklingen.

Plan och riktlinjer

Campylobacter hos kyckling. Programmet är utformat i samråd med Jordbruksverket och enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:17, K 152) om frivillig organiserad hälsokontroll av husdjur. Programmet leds av Svensk Fågel som huvudman och regleras genom dessa plan och riktlinjer. Programmet leds av projektledare/chefsveterinär Pia Gustavsson. En nämnd är tillsatt i enlighet med av Jordbruksverket godkända plan och

riktlinjer för programmet, där företrädare från Jordbruksverket (SJV), Livsmedelsverket (SLV), Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Folkhälsomyndigheten och Sahlgrenska (mikrobiologen) finns representerade.

Campylobacterprogrammets syfte

Programmets syfte är att genom effektiva åtgärder i primärproduktionen reducera riskerna för campylobacter kontamination av råa kycklingprodukter. Detta skall uppnås genom att omsätta dagens kunskap samt nyvunnen och utökad kunskap om epidemiologin till en strategi som, om möjligt, ska förhindra etablering av campylobacter i tarmen på kycklingen genom att förmedla kunskap och individuellt anpassa rådgivning inom området.

Campylobacterprogrammets målsättning

Målsättningen är att prevalensen campylobacter-positiva slaktgrupper reduceras till <10 % på årsbasis. Det långsiktiga målet är en ytterligare reduktion, vilket blir föremål för bedömning och revision mot bakgrund av vunnen kunskap.

Programmets omfattning

Campylobacterprogrammet omfattar enligt följande:

- a) Övervakning
- b) Provtagning och analys av prov på slakteri
- c) Förebyggande biosäkerhetsåtgärder
- d) Utredning och åtgärder i anläggningar med förhöjd förekomst av campylobacter

Med anläggningar med förhöjd förekomst av campylobacter avses anläggningar som haft positivt campylobacterprov från ett hus >2 ggr per år. Vid förhöjd förekomst av campylobacter ska en besättningsspecifik åtgärdsplan upprättas och följas upp.

Kompetensutveckling

- Öka kunskapen om campylobacters epidemiologi – genom studier av såväl campylobacterfria som av överrepresenterade producenter.
- Erfarenhetsutbyte - ta del av nationell och internationell forskning.

Förslag till förändringar/åtgärder

Förslag till förändringar/åtgärder ska baseras på förhållanden som framkommer vid utredningar enligt ovan samt genom eventuell ny kunskap gällande campylobacters epidemiologi, och/eller andra åtgärder, som kan bidra till att förebygga exposition eller kolonisation.

Rapportering

Rapportering till Jordbruksverket ska innehålla uppgifter om antalet till kontrollen anslutna anläggningar, resultatet av kontrollverksamheten, en bedömning av smittläget, en sammanställning av årets besök samt en redogörelse för kontrollens resultat i förhållande till tidsplan och mål som är uppsatta.

Rapportering sker till Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten. Nämnden träffas minst en gång per år samt sammankallas vid behov.

Provtagning

Övervakningsprogrammet innebär att blindtarmsprov från 10 kycklingar uttas vid slakt av företagsanställda assistenter. Prov uttas antingen per djurutrymme eller per hus (för anläggningar med låg/ingen förekomst av campylobacter). Vid delad slakt provtas samtliga djurutrymmen vid både del- och huvudslakt.

Riskbaserad provtagning per hus vid låg/ingen förekomst av campylobacter och provtagning inom ramen för olika projekt beslutas i nämnden inom ramen för befintlig budget.

Analys

Proverna skickas till Avdelning för Mikrobiologi, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, dagligen, utom dag före arbetsfri dag. Förändringar av analysmetodik får inte ske utan godkännande av Campylobacternämnden.

Smittskyddsprogram (salmonella) och läkemedelsanvändning

Hälsokontrollen är ett frivilligt program för att förebygga salmonella hos fjäderfä inom ramen för Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 2015:17) om frivillig organiserad hälsokontroll av husdjur (saknr K 152). Hälsokontrollen har fått arbetsnamnet "Smittskydd på gårdsnivå – ett hygienprogram för att förebygga salmonella hos matfågel". Den årliga rapporten ska även innehålla uppgift om eventuell läkemedelsanvändning.

Bestämmelser omfattar anläggningar/stallar till slaktdjur, hantering av foder, kläckeri, uppfödning av avelsdjur, avelsdjur för äggproduktion samt transport av djur.

Programmets syfte

Programmet syftar till att förebygga salmonella i besättningar med kyckling och kalkon samt avelsdjur för produktionen och därmed minimera smittspridningsrisken mellan besättningar/djurutrymmen och människa.

Programmets målsättning

Programmets målsättning är att fortlöpande bidra till att bibehålla Sveriges goda status avseende salmonella, begränsa smittspridningen och underlätta sanering vid en eventuell salmonellainfektion.

Programmets omfattning

Programmet ska informera om salmonellaprogrammet, erbjuda anslutning till programmet, bedöma besättningsars förutsättningar att uppfylla programmets krav och inspektera anslutna besättningar samt utföra provtagningar. Programmets strategi är att genom hygieniska åtgärder förebygga infektioner med salmonella i de anslutna besättningarna.

Anslutning till det frivilliga Salmonellaprogrammet

Anslutning till programmet är obligatoriskt för medlemmar inom Svensk Fågel, dock ej intressemedlem, och sker i samband med ansökan av djurhållaren om medlemskap i Svensk Fågel. Genom godkänt medlemskap i Svensk Fågel har djurhållaren skyldighet att följa de krav och skyldigheter som anges i programmet.

Medlemmarna ska följa intentionerna i Svensk Fågels kvalitets- och kontrollprogram eller motsvarande program i andra organisationer som anger krav avseende byggnadstekniska detaljer, djurmiljö, skötsel- och hygienrutiner, vilka medverkar till att i så stor utsträckning som möjligt förebygga förekomsten av salmonella i flocken.

När en ny djurägare och/eller ett nytt djurutrymme ansluts till programmet utförs ett kontrollbesök på anläggningen av en kontrollveterinär. Vid besöket kontrolleras att alla bestämmelser för anslutning avseende utformning av byggnader, utrymmen för djur, hygienrutiner, hantering av foder, vatten, gödsel, biprodukter och salmonellaprovtagning enligt programmet följs. I sedan tidigare anslutna anläggningar utförs årligen ett besök då man kontrollerar att hygienrutinerna följs.

Djurhållaren ska på begäran lämna tillträde åt kontrollsektionen och de personer som arbetar inom kontrollprogrammet i fält. Tillträde ska kunna ske till samtliga områden och anläggningar där djur hålls och platser där kadaver och avfall med mera finns och som kan sprida smitta eller för övrigt har betydelse för kontrollprogrammet. Djurhållaren ska medverka till att dessa får del av samtliga handlingar och uppgifter som kan vara av betydelse för verksamheten i kontrollprogrammet.

Djurhållaren ska på begäran lämna tillträde åt Jordbruksverket till samtliga områden och anläggningar där djur hålls och platser där kadaver och avfall med mera finns och som kan sprida smitta eller för övrigt har betydelse för kontrollprogrammet. Djurhållaren ska medverka till att kontrollmyndigheten får del av samtliga handlingar och uppgifter som kan vara av betydelse för verksamheten i kontrollprogrammet.

Exempel på krav i programmet om djurutrymme:

4 § I varje djurutrymme ska finnas;

1. En dörr, för personal m.fl., som leder till förrummet.
2. En port som är avsedd för in- och utlastning av djur, golvströ och gödsel.
3. Separata system för ventilation, foderförsörjning och lågtrycksdelen av vattensystemet.

Fodersilo och den slutna delen av fodersystemet får dock vara gemensam för flera djurutrymmen.

5 § I varje djurutrymme ska golvet, taket, väggarna, fönstren och dörrarna vara hela och täta samt lätta att rengöra och desinfektera. All inredning ska vara av material som är lätt att rengöra och desinfektera.

Slitage i form av sprickor i golv eller omålat trä åtgärdas i samband med krav på sanering.

Avlopp ska vara försett med vattenlås eller tättslutande lock. Saknas avlopp ska vatten kunna ledas ut via gödselkylverten till gödselbassängen eller på annat sätt kunna pumpas ut via ett slutet system till sådan tank eller anläggning som avses i 6 kap.

6 § Verktyg eller annan utrustning som rutinmässigt används inne i ett djurutrymme ska användas endast i detta djurutrymme och vara märkt med utrymmets beteckning. Utrustningen får inte föras utanför djurutrymmet eller till djurutrymmet hörande förrum. Annan utrustning som används i olika djurutrymmen ska rengöras och desinfekteras före och efter användandet i varje djurutrymme.

7 § Innan en djuromgång placeras i ett djurutrymme ska hela utrymmet, med all inredning och utrustning och alla där befintliga redskap, samt förrum och biutrymmen, vara noggrant rengjorda och därefter desinfekterade.

Kontroll av koccidier och clostridier (KC-programmet)

KC-programmet är ett frivilligt program för kontroll och bekämpning av koccidier och clostridier hos kyckling, inom ramen för Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2015:17, K 152) om frivillig organiserad hälsokontroll av husdjur.

KC-nämnden skall besluta om utformningen av det urvalsprogram som ska ligga till grund för kontrollen. Flockar från 20 besättningar väljs ut och kontrolleras baserat på foderområde och regional fördelning. Flockarna undersöks mellan 22 och 34 dagars ålder. Varje utvald anläggning undersöks två gånger per år.

Syftet

Det primära syftet är att kontinuerligt kontrollera om de koccidiostatika som används har en tillfredsställande effekt. "Lesion scoring" skall användas för att bedöma graden av tarmskador i olika tarmavsnitt förorsakade av koccidier.

I varje flock undersöks fem kycklingar, tarmen granskas omedelbart efter avlivning. I varje tarmavsnitt graderas eventuella tarmskador efter en skala från 0 - 4. Beräkning av MTL (Mean Total Lesion Score): poängen för varje tarmavsnitt summeras för varje djur. Totalsumman för alla djur divideras med antalet djur. För tarmskadebedömning/lesion scoring ska särskild provtagare utses. Provtagarna är besättningsveterinärer/rådgivare med särskild fjäderfäkompetens. De ska utses av huvudmannen efter samråd med KC-nämnden.

Resistensövervakning – ESBL

Förekomst av ESBL i tarmen hos kyckling har konstaterats, trots att den typ av antibiotika som driver ESBL-resistens inte används inom svensk kycklinguppfödning. Ursprunget till ESBL är kopplat till importen av dagsgamla avelskycklingar (mor- och farföräldrar). Efter de första fynden år 2010 gjordes en omedelbar smittspårning i avelsleden där proverna visade sig vara positiva hela vägen tillbaka till importen av dagsgamla avelsdjur från Storbritannien. Ett program upprättades efter godkännande av Jordbruksverket. Programmet drivs i nära samarbete med SVA. Årligen sammanställs resultatet som rapporteras till Jordbruksverket.

Målet med programmet är att minska förekomsten av antibiotikaresistenta bakterier i besättningar med matfågel och avel för sådan produktion.

Syfte

Syftet med övervakningsprogrammet har varit att kartlägga förekomsten av ESBL i avelsflockar, samt att testa och utvärdera olika åtgärder för att förhindra överföring från avelsflock till kyckling.

Provtagning

Programmet omfattar provtagning av GP (grand parents, dvs. mor- och farföräldradjur i uppfödning/kläck och i nästa led P (parents dvs föräldradjur) under såväl uppfödning som kläck. Fokus ligger huvudsakligen på kontroll av om och i så fall var/när negativa flockar infekteras senare i systemet. I programmet sker för närvarande prov av tomma rengjorda och desinficerade stall före insättning hos samtliga negativa flockar. Provtagning i karantän, vid kläckeri och i stall. Prov tas ut av personal på respektive provtagningsplats.